

Cumhuriyet Halk Partisi

Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu
İnsan Hakları Genel Başkan Yardımcılığı

POLİTİKA NOTU

Nefrete Karşı Bir Arada Yaşamı Savunmak

Eşit Yurttaş, Özgür İnsan, Kardeşçe Yaşam

**AKP Türkiye'nin
Birlikteliğini Kökünden
Sarsıyor**

AKP iktidarında ayrımcılık, ötekileştirme ve kutuplaştırma gündelik hayatımızın olağan bir parçası haline gelmiştir. Hükümet'in farklılıklardan çatışma üreten tutum ve davranışları Türkiye'nin birlikteliğini kökünden sarsmaktadır.

**CHP'nin Hedefi Türkiye'nin
Birleştirici Gücü Olmaktır**

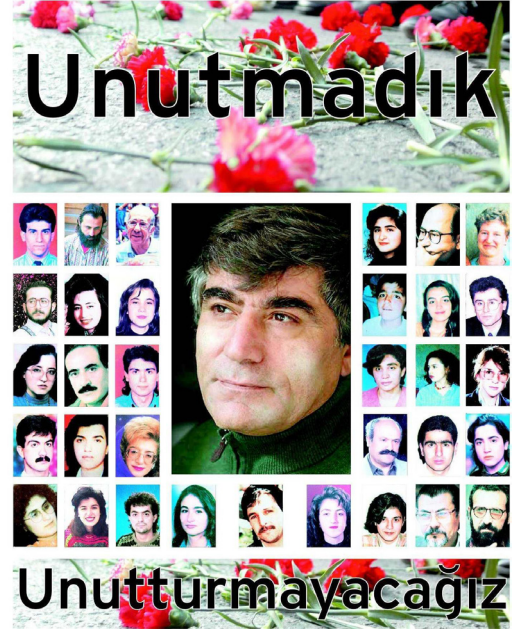
CHP, nefret veya kinin değil, karşılıklı saygı ve anlayışın egemen olduğu bir Türkiye ve dünya için çalışmaktadır. Toplumsal barışı tehdit eden nefret söylemine karşı, çoğulcu ve dayanışmacı değerlerle mücadele etmektedir. CHP, insanı akıllı, vicdanı ve irfanıyla özgür kılan bir toplumu savunmaktadır.

AKP iktidarında ayrımcılık, ötekileştirme ve kutuplaştırma gündelik hayatımızın olağan bir parçası haline gelmiştir. Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere, AKP yetkililerinin söylemlerine sıklıkla yansıyan önyargı, kin ve nefret, toplumsal barış ve bir arada yaşamı tehdit eden boyutlara ulaşmıştır. Öyle ki, çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi son derece masum ve haklı bir talebi dile getiren görme engelli işçiyi "Gözlerin görmediği halde sana iş vermişiz, daha ne yapalım?" diye azarlayan bir Sağlık Bakanı hala görevde kalabilmektedir. Nefret ve ayrımcılıkla mücadele etme sorumluluğunu taşıması gereken Hükümet'in farklılıklardan çatışma üreten tutum ve davranışları toplumsal birlikteliğimizi zedelemektedir.

Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere, AKP yetkililerinin söylemlerine sıklıkla yansıyan önyargı, kin ve nefret, toplumsal barış ve bir arada yaşamı tehdit eden boyutlara ulaşmıştır.

Başta Erdoğan olmak üzere AKP yetkilileri, siyasal rekabetin bütün alanlarında toplumun fay hatlarının üzerine gitmektedir. Bu yolla topluluklar arasındaki bölünmeler körüklenmektedir. Özgürlükçü demokratik ülkelerin, tarafları yakınlaştıran uzlaşmacı siyasetinin aksine, AKP kutuplaşma temelli bir anlayışı sürdürmektedir. Ülkemizde iktidar güçleri kendi taraftarları arasındaki

ilişkileri sıkılaştırmak ve sağlamlaştırmak için sürekli olarak karşıt hedefler yaratma çabası içine girmektedir. Esas amaç siyasi gücü ve ekonomik kaynakları yandaşların tekelinde tutmaktır. Nefret söylemi bu siyasi mobilizasyonu sağlamakta kullanılan temel araçlardan biri haline gelmiştir.

Hükümet'in sorumluluktan uzak tutumu, nefret söyleminin yaygınlaşmasına ve nefret suçlarının artmasına neden olmaktadır. Pek çok kişi inancı, etnik kimliği, cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği yüzünden şiddete maruz kalmakta, yaralanmakta ya da hayatını kaybetmektedir. Sivas'ta Madımak Katliamı (1993) Hükümet tarafından unutturulmak istenmiştir. Trabzon'da Rahip Santoro cinayeti (2006), Hrant Dink cinayeti (2007), Malatya Zirve Yayınevi katliamı (2007), Selendi'de Roman yurttaşlara (2010), İnegöl'de Kürt yurttaşlara (2011) yönelik linç girişimleri ve LGBTİ cinayetleri gibi nefret temelli şiddet örnekleri bu iktidar döneminde meydana gelmiştir. AKP iktidarı döneminde bir arada yaşama

iradesini tehdit eden derin toplumsal yaralar açılmış, adalete güven sarsılmıştır. Nefret söylemi ve nefret suçlarındaki endişe verici artış toplumumuzun duyarlı kesimlerini harekete geçirmiştir. Bu alana yönelik yasal düzenleme talepleri sıklıkla dile getirilir olmuştur. Nefret suçlarına yönelik yasal düzenleme talepleri Hükümet'ten herhangi bir ilgi görmemiştir. Elliyi aşkın sivil toplum girişimini bir araya getiren Nefret Suçları Yasa Kampanyası Platformu tarafından kaleme alınan "Nefret Suçları Yasa Taslağı" bu talebin en somut ifadesidir. Ne yazık ki Hükümet, bu haklı taleplere duyarsız kalmaya devam etmektedir. Çünkü bizzat kendisi ayrımcılık, ötekileştirme ve nefret söyleminin kaynağıdır. CHP'nin açık desteğini alan sivil girişimlerin ısrarlı çabaları uzunca bir süredir AKP engeline takılmaktadır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın nefret suçlarına duyarsız tavrı, "Müslümanların Masumiyeti" filminin yarattığı tartışmalar ve filme gösterilen tepkilerin ardından değişmeye başlamıştır. Erdoğan ilk kez bu süreçte "İslamofobi ve nefret suçu yasası" talebini dile getirmiştir. Erdoğan'ın, İslam dinine yönelik hakaret ve Müslümanlara yönelik

nefret konusunda geliştirmeye başladığı hassasiyet, ne yazık ki kendisinin diğer mağdur kesimlerin sorunları ve acılarına ilişkin duygudaşlık geliştirmesini sağlamamıştır.

AKP'nin çatışmadan nemalanmak üzere uyguladığı politikalar günümüz Türkiye'sinde bir arada yaşama iradesine karşı çok büyük tehditler oluşturmakta, ülkemizde temel hak ve özgürlükleri aşındırmaktadır.

Bir Arada Yaşama Yönelik Tehditler

Nefret söylemi mağdurlarının, yaşadıklarından ötürü topluma bağlılıkları sarsılır, kişilikleri örselenir. Nefret söylemi derin ve kalıcı psikolojik travma yaratır. Mağdur kendisini nefret söylemi tarafından dayatılan kimlik dışında göremez hale gelir. Dayatılan kimlik nedeniyle ötekileştirilen ve saldırıya uğrayan kimse artık toplumla ilişkisini bu dışlanmışlık üzerinden kurmaya mahkûm edilir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde Afrika kökenli Amerikalılara uzun yıllar boyunca yöneltilen hakaretler bu kimselerin kendilerini ırk kimliği dışında düşünemez hale gelmesine neden olmuştur.

Nefret söylemi ve suçlarının mağdurları kendilerini dışlanmış hisseder. Bu dışlanmışlık karşılıklı bir paranoyayı besler. Taraflar birbirlerine karşı ön yargı ve peşin

hüküm geliştirirler. Böyle algılara sahip topluluklar arasındaki iletişim köprüleri tamamen yıkılır. Taraflar birbirini düşman gibi görmeye başlar. İlişkiler sürekli bir gerilim ve çatışma potansiyelini barındırır hale gelir.

Nefret söylemi ve nefret suçları bir arada yaşamı tahrip eder. Bu tahribat belirli bir topluluk üzerinde yoğunlaştığı takdirde, baskıcı toplum iklimini ve kolektif şiddeti egemen kılar. Üzülerek görmekteyiz ki Türkiye hızla böyle bir ortama kaymaktadır.

2012 AB İlerleme Raporu Türkiye'nin, Avrupa Konseyi'nin tavsiyesine uygun olarak, nefret söylemi ve nefret suçlarına ilişkin mevzuatın düzenlenmesi yönünde ilerleme kaydetmediğini açıkça belirtmiştir.

AKP'nin çatışmadan nemalanmak üzere uyguladığı politikalar günümüz Türkiyesinde bir arada yaşama iradesine karşı çok büyük tehditler oluşturmakta, ülkemizde temel hak ve özgürlükleri aşındırmaktadır. Sosyal sorumluluktan yoksun siyasetçi ve kamu görevlilerinin ayrımcı tutum ve söylemleri çok sayıda vatandaşımızı mağdur etmektedir. Eğitim sistemi ve ana akım medya önyargıları yeniden üretmekte, toplumsal kutuplaşma ve çatışmalar giderek derinleşmektedir. İşte bu ortamda nefret söylemi ve nefret suçları giderek yaygınlaşmakta ve artmaktadır.

Toplumun ayrıştırmada başat rol oynayan nefret söylemi, ayrımcı ve önyargılı değerlerin sistematik dışavurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hükümet'in bu olumsuz sürece kayıtsız kalması, hatta örtülü ve açıktan destek sunması yeni çatışmalara ve nefret suçlarına zemin hazırlamaktadır.

Nefret Söylemi ve Nefret Suçu

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, nefret söylemini "hoşgörüsüzlük temeline dayalı, yabancı düşmanlığını, ırkçı nefreti, anti-semitizmi ve diğer nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, öven ya da haklı gösteren her tür ifade biçimi" olarak tanımlamaktadır. Bu hoşgörüsüzlük, saldırgan milliyetçiliği ve kendi grubunu diğer gruplardan daha üstün görmeyi, azınlıklara, göçmenlere ve diğer göçmen kökenlilere karşı ayrımcılığı ve düşmanlığı da kapsamaktadır.

Nefret söyleminin kaçınılmaz sonuçlarından biri olarak ortaya çıkan nefret suçları ise Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından "mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil,

renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir gruba gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suç” olarak tanımlanmaktadır.

Nefret suçları, taşıdıkları iki özellikle diğer tüm suçlardan farklıdır. Nefret suçlarının ilk özelliği, suçun nefret saikiyle işlenmesidir. Saldırgan hedefini çoğunlukla hedefinin derisinin rengi, ırkı, dini, milliyeti, engelli olma durumu, cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği gibi nedenler temelinde belirler. Bu hedef bazen bir insan, bazen bir kurum ya da ibadethane olabilir. Nefret suçunun ikinci özelliği ise, mağdurun mensubu olduğu topluluk üzerinde bıraktığı etkidir. Nefret suçlarında iki farklı hedef ve dolayısıyla da iki farklı mağdur vardır: Saldırıya uğrayan kişi ve onun ait olduğu topluluk. Örneğin bir ibadethane hedef alındığında, o ibadethanenin mensubu olan cemaat de hedef alınmış olur. Cemaatin mensupları baskı ve endişeyi nefret suçuna doğrudan hedef olan mağdur kadar duyumsar.

Devletin nefret suçlarıyla etkin şekilde mücadele edebilmesi için, sorunun boyutunu ve topluma açısından oluşturduğu tehditleri doğru belirlemesi gerekmektedir. Nefret söylemi ve nefret suçlarının önlenmesi için, resmi verilerin toplanması ve bu bilgilerin kamuoyuyla düzenli olarak paylaşılması büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda yürütülecek çalışmalar nefret

suçları konusunda toplumsal duyarlılık gelişmesini sağlayacaktır. Mağdur kesimlerle toplumun diğer kesimleri arasında dayanışma ilişkileri kurulmasına zemin oluşturacaktır. Söz konusu bilgiler yasa koyucu ve hükümet yetkililerine bu tür söylem ve suçlarla eğitim yoluyla mücadelede bilimsel bir zemin sağlayacaktır. Mağdurlara sağlanacak destek hizmetlerinin planlanmasında önemli bir bilgi kaynağı oluşturacaktır.

Farklı sivil toplum kuruluşlarının nefret söylemi ve suçlarını gözleme yönündeki çalışmaları, Türkiye’de son beş yılda işlenen nefret suçlarında kayda değer bir artış olduğunu göstermektedir. 2011 yılının son çeyreği ve 2012’nin ilk çeyreği arasında nefret söylemi içeren köşe yazısı ve haberlerin sayısının yaklaşık beş kat artmış olması durumun vahametini ortaya koymaktadır.

AKP’nin Nefret Suçları Karnesi

Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında nefret suçları konusunda yasal mevzuatı en zayıf ülke konumundadır. 2014’te yürürlüğe giren yasanın kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi gerekmektedir. Birçok ülkede nefret suçları doğrudan ya da dolaylı olarak, belli oranda ve bazı suç tiplerinde

hukuk içerisinde kendine önemli yer bulmuştur. Fakat ülkemizde, nefret suçları kapsamında değerlendirilebilecek çok az sayıda suç için nefret saiki ağırlaştırıcı neden olabilmektedir.

Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve AGİT gibi uluslararası kuruluşlar ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin denetim organları, bugüne kadar Türkiye hakkında çok sayıda tavsiye kararı yayımlamıştır. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Avrupa Komisyonu (ECRI) ve BM Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Komitesi (CERD) tarafından hazırlanan Türkiye raporlarında, Hükümetin nefret suçlarıyla mücadele için gerekli acil adımları atması tavsiye edilmektedir.

ECRI, 2002 yılında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 47 Avrupa Konseyi üyesi ülkeyi "ırkçılık ve 'ırk' ayrımcılığına karşı mücadele" amacıyla, ulusal mevzuatlarında ırkçı saiklerle işlenen suçlara verilen cezaları ağırlaştırıcı yönde düzenlemeler yapmaları konusunda teşvik etmiştir. Ayrıca 2007 yılında yayımladığı bir politika tavsiye belgesiyle, bu tür olayların daha iyi rapor edilmesini önermektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) bazı kararları da şiddet içeren vakalarda olası ırkçı saiklerin incelenmesini ve saldırganların yargılanmasını teşvik etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde tanınan hak ve özgürlükler için AİHM'ye başvuru yapılması mümkündür. Ancak

Türkiye, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye taraf olmasına rağmen, CERD'e başvuru usulünü tanımadığı için Komite'ye bireysel başvuru hala yapılamamaktadır. Tavsiye kararlarında nefret suçları konusunda kapsamlı, orantılı, caydırıcı ve sadece ceza hukukunu değil, medeni hukuk ve idare hukukunu da kapsayan yasal düzenlemelerin kabul edilmesi gerekliliği de vurgulanmaktadır.

ırkçılığa, ayrımcılığa ve
nefret suçlarına
karşı

2012 AB İlerleme Raporu, Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nin tavsiyesine uygun olarak, nefret söylemi ve nefret suçlarına ilişkin mevzuatın düzenlenmesi yönünde ilerleme kaydetmediğini belirtmiştir. Rapor, Türkiye'de azınlıklar karşı bir hoşgörüsüzlük kültürünün mevcut olduğunun altını çizmektedir. Gayrimüslim dini cemaatlerin, nefret suçlarının sürdüğü yönündeki görüşlerini de vurgulamaktadır. TV dizileri ve filmler de dâhil olmak üzere, medyada yer alan anti-semitizm ve nefret söyleminin

cezalandırılmadığını belirtmektedir. Ayrıca, nefretin tahrik edilmesinin etkin bir şekilde kovuşturulmadığı vurgulanmaktadır.

CHP'nin Yaklaşımı

CHP'nin Sivil Toplum Raporu'nda da belirtildiği gibi partimiz, toplumsal sorunlara tüm paydaşlarla birlikte katılımcı bir çerçevede çözüm üretmeyi savunmaktadır. Nefret Suçları Yasa Kampanyası Platformu'nun talepleri CHP için önemli bir çıkış noktasıdır. CHP, nefret suçlarına yönelik tatmin edici bir yasal düzenlemeyi en geniş toplumsal mutabakatla gerçekleştirmek konusunda kararlıdır. CHP, bir arada yaşamı tehdit eden unsurlarla etkin mücadele ederek, toplumsal uzlaşma ve bir arada yaşama iradesini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

CHP'nin hedefi, siyasal haklarını özgürce kullanan, sosyal haklarına kavuşmuş ve kimliklerini özgürce yaşayan eşit yurttaşların oluşturduğu bir toplumdur.

CHP, toplumsal barışı tehdit eden nefret suçlarına ilişkin evrensel hukukun gerektirdiği yasal düzenlemelerin bir an önce hayata geçirilmesi için mücadele etmektedir. Toplumsal bütünleşmenin yalnızca yasal değişikliklerle sağlanamayacağını bilincinde olarak, çoğulcu ve dayanışmacı değerleri güçlendirecek politikalar da önermektedir. Nefret suçlarını engellemenin en önemli

yolu zihniyet değişimini gerçekleştirecek siyasi mücadeleye devam etmektedir.

Bir Arada Ortak Yaşam İçin Sosyal Demokrasi ve CHP

Günümüzde devletin önemli bir varlık nedeni ve meşruiyet kaynağı, bireylerin ve toplulukların temel hak ve özgürlüklerini kullanabilecekleri özgürlükçü ortamı sağlamak ve güvence altına almaktır. Devlet ırk, milliyet, etnik köken, soy, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, din, inanç veya inançsızlık; siyasal ve felsefi görüşler ile bireysel yaşam tercihleri karşısında tarafsız olmalıdır. Devlet, özellikle Türkiye gibi zengin kültürel ve toplumsal farklılıklar barındıran ülkelerde, her bireyi sahip olduğu bütün kimliklerden bağımsız, yok edilmez ve devredilemez haklara sahip eşit yurttaşlar olarak görmelidir. Ayrımcı yaklaşım ve uygulamalardan arınmalıdır.

CHP'nin "eşit yurttaş, özgür insan, kardeşçe yaşam" hedefiyle yürüttüğü sosyal demokrat politikalarının önemli bir boyutu nefret söylemi ve nefret suçları konusundaki kararlı tutumudur. CHP, nefret suçlarına ilişkin caydırıcı bir yasanın çıkarılması için yoğun çaba harcamaktadır. CHP milletvekilleri, savunuculuk faaliyeti yürüten STK'ların da görüş ve önerilerini dikkate alarak, çok sayıda sözlü ve yazılı soru önergesi, meclis araştırma önergesi ve kanun teklifi vermiş, basın açıklamaları yapmıştır. Bu çerçevede, CHP'nin nefret söylemi ve nefret suçlarıyla mücadeleye ilişkin bütünlükçü çözüm önerileri aşağıda sunulmaktadır:

- Kapsamlı bir nefret suçları yasası çıkarılmalıdır.
- Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kurulu, Ulusal İnsan Hakları Kurumu ve Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) mali ve idari özerklikleri güvence altına alınacak şekilde etkin kurumlar olarak yapılandırılmalıdır.

Devlet bu konuda aşağıda sıralanan önlemleri mutlaka almalıdır:

- Nefret suçlarını izleme ve raporlama mekanizmaları oluşturulmalı, bu alana ilişkin olarak kamuya veri toplama ve arşivleme görevi verilmelidir.
- Kamu görevlilerinin ayrımcılık, nefret söylemi ve nefret suçlarıyla daha etkin mücadele edebilmelerine yönelik olarak hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Nefret suçu işleyen kamu görevlilerinin

ayırıcı tutum ve davranışlarıyla yüzleşmelerini sağlayacak bir hassasiyet eğitimi programı hayata geçirilmelidir.

- Kamu kurumları, STK'larla eşgüdümlü mücadele yürütmeli, STK'ları nefret suçlarıyla mücadelede çözüm ortağı olarak kabul etmelidir.
- Eğitim sistemi çoğulcu ve özgürlükçü değerleri güçlendiren bir yapıya kavuşturulmalı, müfredata ayrımcılık ve nefret suçlarına ilişkin farkındalık yaratmaya yönelik içerik eklenmelidir. Nefret söylemiyle mücadelenin ifade özgürlüğünü kısıtlamak için bir bahane olarak kullanılmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.

CHP, insanı akı, vicdanı ve irfanıyla özgür kılan bir toplumu savunmaktadır. CHP, her birey veya topluluğun sahip olduğu tüm değer ve farklılıklarıyla varlığını özgürce ve korkusuzca sürdürdüğü bir topluma inanmaktadır. CHP'nin hedefi siyasal haklarını özgürce kullanan, sosyal haklarına kavuşmuş ve kimliklerini özgürce yaşayan eşit yurttaşların oluşturduğu bir toplumdur. İfade ve inanç hürriyetinin güvence altına alındığı bir toplum için mücadele eden CHP, nefret veya kinin değil, karşılıklı saygı ve anlayışın egemen olduğu bir Türkiye ve dünya için çalışmaktadır.